

ÅKU 2017

ÅRLIG KUNSKAPSUPPDATERING
KUNSKAPSKRAV

Innehåll

Kunskapskravens funktion	2
Målgruppsanpassning	2
Kognitiva nivåer	3
Ämnen ÅKU 2017.....	4
MiFID II	4
MAR och MAD II	6
Ny penningtvättslagstiftning.....	6
Bestämmelser om faktablad för investeringsprodukter - PRIIPs.....	7
Information om fonder.....	8
Flaggning och blankning	9
Legala ställföreträdare för barn och vuxna	10
Tjänstepensionsbeskattningsutredningen.....	11
Insurance Distribution Directive (IDD).....	12
Tjänstepension	13
Amorteringskrav	14
Nya regler för bolån.....	15
Etikfall ÅKU 2017.....	16

Kunskapskravens funktion

Kunskap är en färskvara och därför ska alla licenshavare varje år göra en årlig kunskapsuppdatering (ÅKU) inom ämnen som SwedSecs prövningsnämnd har slagit fast. Kunskapskraven definierar den kunskap, som krävs som ett komplement till licensieringstestet av SwedSecs licenshavare. De ska ge en överblick över vad som förväntas av licenshavare med olika befattningar. Kunskapskraven ska fungera som stöd vid utformning av utbildningar och uppgiftskonstruktion. Det är varje utbildningsanordnares uppgift att tolka kunskapskraven och skapa en relevant och pedagogisk utbildning.

Målgruppsanpassning

SwedSec har ett system med yrkesanpassade licensieringstester. Även ÅKU ska vara anpassad till yrkesroll. ÅKU 2017 innehåller totalt 13 ämnen. Licenshavare som tillhör kategori A, B och C ska genomföra minst sju, för yrket relevanta, ämnen för att bli godkänd på ÅKU 2017, medan licenshavare som tillhör kategori D ska genomföra minst fem ämnen. I tabellen nedan beskrivs vilka ämnen som licenshavare i respektive målgrupp rekommenderas att genomföra.

Ämne	Ledning och kontrollfunktioner ^A	Rådgivare ^B	Specialister ^C	Bolån ^D
MiFID 2	x	x	x	
MAR och MAD II	x		x	
Ny penningtvättslagstiftning	x	x	x	x
Bestämmelser om faktablad investeringsprodukter - PRIIPs	x	x	x	
Information om fonder	x	x	x	
Flaggning och blankning	x		x	
Legala ställföreträdare för barn och vuxna		x		x
Tjänstepensionsbeskattningsutredningen	x	x		
Insurance Distribution Directive (IDD)	x	x		
Tjänstepension		x		
Amorteringskrav		x		x
Nya regler för bolån				x
Etik	x	x	x	x

^A Personer som arbetar med olika lednings- och kontrollfunktioner inom värdepappersmarknaden, t.ex. verkställande direktörer och andra ansvariga chefer, compliance officers samt vissa befattningar inom riskkontroll och andra kontrollfunktioner.

^B Personer som arbetar med finansiell rådgivning till konsumenter eller investeringsrådgivning till kunder och/eller personer som arbetar med försäkringsförmedling och ger råd om livförsäkringar med sparmoment, t.ex. privatrådgivare, företagsrådgivare och Private Banking-rådgivare.

^C Personer som arbetar inom olika typer av specialistfunktioner inom värdepappersområdet, t.ex. fond- och portföljförvaltare, analytiker och aktiemäklare.

^D Personer som arbetar med att sätta samman, erbjuda, bevilja, förmedla eller ge råd om bostadskrediter till konsumenter, t.ex. rådgivare och kredithandläggare.

Kognitiva nivåer

I beskrivningen till varje ämne framgår vilken kognitiv nivå licenshavaren förväntas ha uppnått efter att ha genomfört kunskapsuppdateringen. I tabellen nedan beskrivs olika kognitiva nivåer.

Nivå	Förklaring
Känna till (K)	Licenshavaren ska känna till och komma ihåg begrepp, definitioner och faktauppgifter.
Förstå (F)	Licenshavaren ska förstå och kunna förklara olika samband och sammanhang.
Tillämpa (T)	Licenshavaren ska kunna använda till exempel formler, regler, lagar och metoder.

Ämnen ÅKU 2017

MiFID II

MiFID II¹ och MiFIR² kommer att innebära förändringar av reglerna för värdepappersmarknaden. Förändringarna rör främst infrastrukturen – regler om transparens, marknadsplatser och handeln på dessa m.m. – och kundskyddet – regler om tredjepartersättningar, produktframtagandeprocessen, rådgivning m.m. – men också sanktioner mot företag och fysiska personer, Finansinspektionens tillsyn m.m.

MiFID II och MiFIR antogs i maj 2014 och ska genomföras/tillämpas i medlemsstaterna senast den 3 januari 2018. I många fall utgör reglerna i MiFID II och MiFIR (nivå I) rambestämmelser som kommer att fyllas med innehåll genom delegerade akter och tekniska standarder beslutande av kommissionen (nivå II). Någon svensk lagstiftning finns inte ännu men ett förslag har lämnats i slutet av januari 2015 i form av ett betänkande från 2013 års värdepappersmarknadsutredning.³

Information om kostnader och avgifter

I MiFID II ställs krav på att värdepappersföretagen i god tid innan någon tjänst tillhandahålls informerar sina kunder om de kostnader och avgifter som är förknippade med företagets tjänster och produkter. Informationen ska utformas så att kunden kan förstå den totala kostnaden och hur den påverkar investeringens avkastning. Kunden ska få information om de totala kostnaderna regelbundet och minst årligen. Licenshavaren ska känna till när och hur värdepappersföretagen ska informera om kostnader och avgifter. Detta avsnitt är relevant för licenshavare inom kategori A, B och C.

Läsavisning: SOU 2015:2 s. 688 ff.

Rådgivningsprocessen

Kraven i MiFID II på investeringsrådgivning är i huvudsak desamma som i dag. Genom MiFID II förtydligas dock att den information om kundens ekonomiska situation som inhämtas ska inbegripa kundens förmåga att bära förluster och informationen om kundens mål med investeringen ska inbegripa kundens risktolerans. Därutöver ska värdepappersinstitutet vid rådgivning upplysa kunden om varför det råd som institutet har lämnat är lämpligt. En sådan upplysning (lämplighetsintyg) ska lämnas på ett varaktigt medium. Vidare ska värdepappersföretaget informera sina kunder om företaget regelbundet kommer att bedöma lämpligheten av kundens investeringar, dvs. om företaget kommer att tillhandahålla löpande rådgivning eller inte. Licenshavaren ska känna till de ändrade kraven på inhämtande av information, kraven på lämplighetsintyg och vad som krävs av ett företag som lämnar löpande rådgivning. Detta avsnitt är mest relevant för licenshavare inom kategori A och B.

Läsavisning: SOU 2015:2 s. 452-456.

Regler för marknadsplatser

Genom MiFID II införs en ny typ av marknadsplats, OTF, Organised Trading Facility. Licenshavaren ska känna till vad som kännetecknar en OTF och vad det är för skillnader mellan en OTF, en MTF och

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012

³ SOU 2015:2.

en reglerad marknad. Vidare ställs krav på att ett värdepappersföretag i vissa fall måste utföra transaktioner i finansiella instrument på ett visst sätt. Vissa transaktioner i derivatinstrument ska utföras på en handelsplats och transaktioner i vissa aktier ska utföras på en handelsplats eller genom systematisk internhandel. Licenshavaren ska känna till dessa krav. Detta avsnitt är mest relevant för licenshavare inom kategori A och C.

Läsanvisning: SOU 2015:2 s. 321-346, 349-350 och 359.

Regler om incitament

Genom MiFID II skärps reglerna om incitament, dvs. betalningar från tredje part. Generellt gäller att ett värdepappersinstitut inte får ta emot betalningar från någon annan än kunden om inte vissa förutsättningar är uppfyllda. Kundens ska ha informerats om ersättningen, ersättningen ska vara utformad för att höja kvaliteten på tjänsten och ersättningen får inte störa institutets skyldighet att iaktta kundens intresse. För ett institut som tillhandahåller oberoende rådgivning eller portföljförvaltning gäller ett förbud, med vissa undantag, mot att ta emot och behålla ersättningar från någon annan än kunden. Licenshavaren ska känna till de grundläggande förutsättningarna för att betalningar från en tredje part ska vara tillåtna samt vad som gäller vid oberoende rådgivning och portföljförvaltning. Detta avsnitt är relevant för licenshavare inom kategori A, B och C.

Läsanvisning: SOU 2015:2 s. 426-428 och 448-450.

Transparensregler

Redan tidigare fanns ett gemensamt europeiskt krav på transparens – dvs. offentliggörande av uppgifter om order och transaktioner – avseende aktier upptagna till handel på en reglerad marknad. Genom MiFID II förändras de befintliga transparenskraven och utvidgas till att gälla även andra instrument, t.ex. derivatinstrument och obligationer. Licenshavaren ska känna till de nya transparenskraven. Detta avsnitt är mest relevant för licenshavare inom kategori A och C.

Läsanvisning: SOU 2015:2 s. 352-359.

Krav på produktprocess

Genom MiFID II införs ett krav på en strukturerad process för värdepappersinstitut som tar fram och/eller distribuerar finansiella instrument till sina kunder. En målgrupp för instrumentet ska definieras och institutet ska bedöma om instrumentet typiskt sett passar målgruppen. Vidare ska institutet regelbundet utvärdera instrumentet för att kunna bedöma om det fortfarande passar målgruppen. Licenshavaren ska känna till kraven på produktprocessen. Detta avsnitt är mest relevant för licenshavare inom kategori A och C.

Läsanvisning: SOU 2015:2 s. 466-468 och artiklarna 9 och 10 i Kommissionens delegerade direktiv från den 7 april 2016

http://ec.europa.eu/finance/securities/docs/isd/mifid/160407-delegated-directive_en.pdf

Sanktioner

Genom MiFID II införs på värdepappersområdet ett sanktionssystem liknande det som i dag gäller för banker och värdepappersbolag vid överträdelse av reglerna om kapitaltäckning m.m. Det innebär att styrelse och VD vid en börs kan drabbas av sanktioner för börsens överträdelse och styrelseledamöter och VD i ett värdepappersinstitut kan drabbas av sanktioner för institutets överträdelse av reglerna om värdepappersrörelse. Liksom de regler som i dag gäller för banker krävs att överträdelsen är allvarlig

och beror på uppsåt eller grov vårdslöshet från styrelseledamotens/VD:s sida för att personliga sanktioner ska bli aktuella. Licenshavaren ska känna till förutsättningarna för personliga sanktioner och vilka dessa sanktioner är. Detta avsnitt är mest relevant för licenshavare inom kategori A.

Läsanvisning: SOU 2015:2 s. 539-563.

MAR och MAD II

Delar av de nya reglerna om marknadsmissbruk – MAR – trädde i kraft sommaren 2016 och fanns med i förra årets kunskapsuppdatering. Vissa av reglerna planeras träda i kraft i svensk rätt i februari 2017 och behandlas i denna kunskapsuppdatering.

En större förändring är möjligheten att besluta om administrativa sanktioner på marknadsmissbruksområdet. Insiderhandel, olovligt röjande av insiderrinformation och marknadsmanipulation (gemensamt kallade marknadsmissbruk) som sker av vårdslöshet straffas genom administrativa sanktioner. Dessa sanktioner beslutas av domstol på talan av Finansinspektionen. Finansinspektionen kan dock utfärda s.k. sanktionsförelägganden, som om de godkänns gäller som en lagakraftvunnen dom. Även vissa specialfall av marknadsmissbruk ska som huvudregel bestraffas med administrativa sanktioner, även om de sker uppsåtligt. Marknadsmissbruk som sker uppsåtligt ska liksom i dag hanteras inom straffrätten. Vissa förändringar sker även inom straffrättens område. Exempelvis kan en tilltalad gå fri från ansvar om det går att visa att insiderrinformationen inte har utnyttjats. Det kan också innebära insiderhandel att återkalla eller ändra en lagd order. Licenshavaren ska känna till vilka överträdelse som bestraffas med administrativa sanktioner, vilka dessa sanktioner är och hur de beslutas. Licenshavaren ska också känna till i vilka situationer någon som har tillgång till insiderrinformation inte anses ha utnyttjat den samt i vilka fall en ändring eller återkallelse av en order kan utgöra insiderhandel.

Läsanvisning: SOU 2014:46 s. 205-240, 343-361 och 379-388, Departementspromemorian Bekämpning av marknadsmissbruk Fi2016/01010/V s. 83-91 och 103-111.

Ny penningtvättslagstiftning

En ny penningtvättslag förväntas träda i kraft under sommaren 2017. Lagen är föranledd av att EU antagit det fjärde penningtvättsdirektivet och som i sin tur föranletts av att Financial Action Task Force (Fatf) reviderat sina rekommendationer. Fatfs rekommendationer utgör internationella standarder för hur penningtvätt och finansiering av terrorism (och numera även spridning av massförstörelsevapen) ska bekämpas.

De nya reglerna innehåller bl.a. följande huvudpunkter:

Riskbaserad metod

Det slås fast att användandet av en riskbaserad metod är ett effektivt sätt att kartlägga och minska riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Därför har det införts utökade krav på att den riskbaserade metoden ska användas. Bl.a. ska europeiska riskbedömningar genomföras minst vart annat år under ledning av kommissionen. Även medlemsstaterna åläggs en skyldighet att löpande genomföra nationella riskbedömningar. Slutligen införs uttryckliga bestämmelser om att även

verksamhetsutövare ska genomföra egna riskbedömningar. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara dessa regler samt tillämpa riskbedömning i egen verksamhet.

Kretsen av verksamhetsutövare som omfattas av regleringen utvidgas

En utvidgad tillämpning sker genom att fler verksamhetsutövare omfattas av skyldigheterna enligt penningtvättsreglerna. Skärpningen innebär bl.a. att i princip alla spelbolag och företag som handlar kontant med varor ska omfattas. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara dessa regler.

Förenklade och skärpta krav på kundkännedom

Kundkännedomsarbetet ska i högre grad bli riskanpassat och valet av åtgärder som vidtas ska ske bl.a. med beaktande av om det är en högriskkund eller en lågriskkund. Licenshavaren ska kunna tillämpa reglerna.

Verkliga huvudmän. Ny lag om registrering

Juridiska personer inom en medlemsstats territorium förutsätts tillhandahålla uppgifter om verkliga huvudmän bakom de aktörer som genomför transaktioner. Med verklig huvudman menas ägare med större ägarandel (direkt eller indirekt) än 25 procent av aktier eller rösträtt. Dessa uppgifter ska också enligt en ny lag om registrering finnas tillgängliga i ett centralt register som myndigheter och verksamhetsutövare i princip ska ha obegränsad tillgång till. Licenshavaren ska känna till de nya reglerna.

Läsanvisning: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/02/sou-20168/>

Bestämmelser om faktablad för investeringsprodukter - PRIIPs

PRIIPs står för Packaged Retail and Insurance-based Investment Products (Paketerade och försäkringsbaserade investeringsprodukter för icke-professionella investerare).

Bestämmelser kommer att träda ikraft om att det ska finnas ett basfaktadokument (faktablad) för vissa sparprodukter. I skrivande stund är dock exakt datum oklart.

Bestämmelserna syftar till att införa en gemensam standard för produktinformation, i form av ett faktablad, till icke-professionella kunder. Faktabladet ska på ett konsumentvänligt sätt lämna information om paketerade och försäkringsbaserade investeringsprodukter. Faktabladet ska bl.a. innehålla kortfattad och enkel basfakta om produkten samt information om vilka risker och kostnader som är förenade med en investering i produkten. Det ska framgå om en investerare kan förlora pengar eller inte och hur komplex produkten är. Genom att faktabladerna har en gemensam struktur kan konsumenter använda dokumentet för att jämföra olika investeringsprodukter.

Den som tar fram en investeringsprodukt riktad till icke-professionella investerare är skyldig att ta fram ett faktablad för produkten och den som säljer eller ger råd om en investeringsprodukt till icke-professionella kunder ska i god tid före transaktionen tillhandahålla faktabladet till kunden.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara vad ett faktablad ska innehålla samt vilka produkter som omfattas. Licenshavaren ska vidare ha kunskap om när en investerare ska erhålla faktablad, vem som är en icke-professionell investerare och konsekvenserna om bestämmelserna inte följs.

Läsanvisning:

PRIIPsförordningen (förordning (EU) nr 1286/2014 om faktablad för paketerade och försäkringsbaserade investeringsprodukter för icke- professionella investerare

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/departementsserien-och-promemorior/2016/06/kompletterande-bestammelser-till-eus-forordning-om-faktablad-for-paketerade-och-forsakringsbaserade-investeringsprodukter-for-icke-professionella/>

Information om fonder

Riktlinjer för fondbolagens marknadsföring och information

Licenshavaren ska känna till de övergripande riktlinjerna för fondbolagens marknadsföring och information som antagits av Fondbolagens förening. Riktlinjerna behandlar hållbara investeringar, utformning av webbannonser, profilskapande marknadsföring, överenskommelse med konsumentverket samt rekommendation om informationsspridning och fondkollen. Licenshavaren ska känna till dessa kriterier samt hur de ska hanteras mot kund.

Läsanvisning: http://fondbolagen.se/Documents/Fondbolagen/Juridik%20-%20dokument/Riktlinjer%20f%c3%b6r%20fondbolagens%20marknadsf%c3%b6ring%20och%20information_2016.pdf

Vägledning avseende klimatavtryck för fondplaceringar

Flertalet fondbolag lägger allt större resurser på hållbarhetsfrågor där fondernas klimatpåverkan ökar i betydelse, även investerarnas intresse för hållbarhetsfrågor ökar. Vid valet av investeringsalternativ kan placeringens koldioxidavtryck ligga till grund för val av placering. Vissa fondbolag, genomför egna beräkningar och redovisar koldioxidavtryck för sina fonder publikt. För en kund som lägger vikt vid dessa frågor kan det vara svårt att fatta ett välgrundat beslut, eftersom beräkningarna redovisas på olika sätt och information om fondens klimatpåverkan ibland saknas. Övergripande riktlinjer kring hållbara investeringar tas upp i Riktlinjer för fondbolagens marknadsföring och information. För koldioxidredovisning har Fondbolagens förening tagit fram en vägledning, se länk i läsanvisningen nedan, som medlemsföretagen rekommenderas att använda. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara innehållet i denna vägledning.

Läsanvisning: <http://fondbolagen.se/sv/Aktuellt/Pressmeddelanden/2016/Fondbranschen-enas-om-koldioxidredovisning-for-fonder/>

Vägledning avseende beräkning av Active Share

Genom att redovisa en aktiefonds s.k. Active Share får investerarna en bättre möjlighet att förstå hur aktivt fondens förvaltning bedrivs relativt ett relevant index. Denna information bör beaktas i kombination med annan relevant information om fonden. Det finns några olika sätt att beräkna Active Share. Fondbolagens förening har tagit fram en vägledning för hur fondbolagen bör beräkna och redovisa Active Share i aktiefonder. Syftet med denna vägledning är att fondbolagen ska beräkna Active Share på ett likartat sätt och ge investerarna en ökad förståelse kring fondens förvaltning. Licenshavaren ska kunna förklara beräkningen av Active Share och förstå de svårigheter som kan uppstå vid beräkningen av Active Share.

Läsanvisning:

<http://fondbolagen.se/PageFiles/7056/V%c3%a4gledning%20f%c3%b6r%20ber%c3%a4kning%20av%20Active%20Share.pdf>

Flaggning och blankning

Flaggning

En viktig del av de regler som syftar till att ge information om ägarbilderna i noterade bolag är de så kallade flaggningsreglerna. Enligt dessa ska större ägare i bolag som handlas på en reglerad marknad offentliggöra storleken på sitt ägande när detta passerar vissa gränsvärden som är relaterade till bolagets totala antal aktier och röster. Flaggningssreglerna har under 2016 reviderats och har blivit strängare och mer omfattande i flera avseenden (och lindrigare i vissa). Den viktigaste förändringen är att reglerna även omfattar derivatinstrument som inte ger rätt till fysiskt avveckling men som har en ekonomisk effekt som liknar rätten att förvärva aktier.

Licenshavaren ska känna till följande rörande flaggningsreglerna:

- Vilka personer (inklusive närstående) som omfattas av de lagstadgade flaggningsreglerna.
- Vilka gränsvärden som gäller,
- Till vilka anmälan ska ske och inom vilken tidsfrist,
- Huvudreglerna rörande vilka instrument som den flaggningsskyldige ska flagga för. Beträffande kontantavräknade instrument ska licenshavaren övergripande känna till vad deltajusteringen går ut på och hur deltavärdet räknas fram. Licenshavaren ska även känna till att reglerna endast omfattar långa positioner.
- Vad som menas med passiv flaggningsskyldighet och den skyldighet börsbolagen har att offentliggöra bolagshändelser som medfört att antalet aktier i bolaget ändras.
- Att Finansinspektionen kan utdöma en särskild avgift mot den som bryter mot flaggningsreglerna.

Blankning

Genom de så kallade blankningsreglerna ges marknaden information om större korta positioner i noterade aktier och i statspapper samt kreditderivat på dessa. För en investerare kan detta vara en värdefull del av ett investeringsunderlag. Reglerna har även andra syften, bl.a. att minska de avvecklingsriskerna vid s.k. naken blankning och att ge tillsynsmyndigheterna information som kan behövas för att förebygga systemriskerna.

Blankningsreglerna är tämligen komplicerade och kan medföra skyldigheter för såväl kunder som det egna företaget (om detta handlar mot eget lager). Den som missar att anmäla eller offentliggöra korta positioner kan drabbas av kännbara sanktioner från Finansinspektionen. Under senare år har blankning (eller liknande handelsstrategier) blivit vanligare på Stockholmsbörsen (jfr exempelvis handeln i Fingerprint Cards under 2016). Mot den bakgrunden är det viktigt att licenshavaren har god kännedom om reglerna kring blankning.

Licenshavaren ska känna till följande rörande blankningsreglerna:

- Vad blankning innebär och vilket syfte blankning har som placeringsstrategi,

- Vilka finansiella instrument som ska tas med i beräkningen av en kort nettoposition för aktier respektive statspapper samt kreditderivat på dessa,
- Vad som krävs för att blankning ska vara tillåtet i aktier som huvudsakligen handlas på en handelsplats inom EU,
- Vad som menas med likvida aktier och vilka regler som gäller för dessa,
- Vad som menas med en kort nettoposition,
- När en kort nettoposition i aktier respektive statspapper ska anmälas till Finansinspektionen,
- När en kort nettoposition i aktier respektive statspapper ska offentliggöras,
- Den tidsfrist som gäller för en anmälan/offentliggörande,
- Att Finansinspektionen kan utdöma en särskild avgift mot den som bryter mot blankningsreglerna.
- Vilka konsekvenser ett aktielån får för äganderätt, rösträtt, utdelning och nyemissioner i de aktuella aktierna.

Legala ställföreträdare för barn och vuxna

Det är viktigt att veta vem som företräder omyndiga och vuxna personer som är sjuka eller dementa. Därför måste licenshavaren förstå de regler som gäller.

Alla, oavsett ålder, kan äga tillgångar, men vissa har begränsad rättshandlingsförmåga. Att inte ha rättshandlingsförmåga betyder att man exempelvis inte får bestämma över vilka placeringar man ska göra. Vem ska då företräda den som själv inte kan bestämma över vilka placeringar man vill göra och vad får den personen besluta om?

Barn under 18 år är omyndiga och har begränsad rättshandlingsförmåga. Om ett barn ska ingå ett avtal så krävs förmyndarens samtycke. Förmyndare till ett barn är oftast föräldrarna. Ibland krävs överförmyndarens samtycke t.ex. om ett barn ska ta emot en fastighet eller vid vissa kapitalplaceringar. I vissa situationer kan en överförmyndare förordna en god man för att företräda barnet om barnets förmyndare på grund av sjukdom eller av någon annan orsak inte kan utöva förmynderskapet.

Men även den som är myndig kan behöva hjälp med att bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom. Då kan en god man eller förvaltare förordnas av tingsrätten. Den som har fått en förvaltare förordnad saknar egen rättslig handlingsförmåga medan den som har en god man har kvar sin rättsliga handlingsförmåga och har full förfoganderätt över sina bankkonton och placeringar.

Licenshavaren ska förstå vem som företräder ett omyndigt barn och vilka begränsningar som finns i föräldrars rätt att placera i finansiella instrument för barns räkning, t.ex. beloppsgränser och överförmyndarens roll. Vidare ska licenshavaren förstå reglerna om en vuxen person har en legal ställföreträdare utsedd och vilka begränsningar som finns för den legale ställföreträdaren bl.a. vid placeringar i finansiella instrument för den vuxna personen.

Licenshavaren ska förstå reglerna om vem som företräder (legala ställföreträdare) ett omyndigt barn och vilka begränsningar som finns avseende föräldrars, god mans och förvaltarens rätt att förvärva, sälja, pantsätta och inteckna fast egendom inklusive tomträtt och bostadsrätt för barns räkning, t.ex. överförmyndarens roll. Vidare ska licenshavaren förstå reglerna om en vuxen person har en legal ställ-

företrädare utsedd och vilka begränsningar som finns avseende god man och förvaltares rätt att förvärva, sälja, pantsätta och inteckna fast egendom inklusive tomträtt och bostadsrätt för den vuxnes räkning.

Läsanvisningar:

Broschyr: [Bankfrågor för ställföreträdare för barn och vuxna](#)

http://www.swedishbankers.se/Documents/1602_Bankfrågor%20för%20ställföreträdare%20för%20barn%20och%20vuxna.pdf

Faktablad: Bankärenden för vuxen med god man

http://www.swedishbankers.se/Documents/Faktablad/1411_Bank%20%C3%A4renden%20f%C3%B6r%20vuxen%20med%20god%20man.pdf

Faktablad: Bankärenden för personer med förvaltare

http://www.swedishbankers.se/Documents/Faktablad/1411_Bankärenden%20för%20personer%20med%20förvaltare.pdf

Faktablad: Barns tillgångar

http://www.swedishbankers.se/Documents/Faktablad/1411_Barns%20tillgångar.pdf

Tjänstepensionsbeskattningsutredningen

Tjänstepensionsbeskattningsutredningen publicerade den 30 juni 2015 sitt slutbetänkande SOU 2015:68 ”Tjänstepension – tryggandelagen och skattereglerna”. Licenshavaren ska känna till vad som är på gång inom området.

Förslag på ändringar i lagen om tryggande pensionsutfästelser m.m. (tryggandelagen)

Utredningen föreslår en rad ändringar i tryggandelagen i syfte att anpassa regelverket till rådande förhållanden på arbetsmarknaden. Mest framträdande är förslaget om att öppna upp tryggandelagen för tryggande även av premiebestämda tjänstepensioner. Ett förbehåll är dock att ett sådant pensionslöfte är förenat med ett garantibelopp. Utredningen föreslår tydligare definitioner av ”allmän pensionsplan” och ”pensionsreserv”. Ackord föreslås som ny grund för likvidation av pensionsstiftelse. Tydligare regler för gemensamma pensionsstiftelser och mer långtgående befogenheter för tillsynsmyndigheterna förslås också. Slutligen kan nämnas att utredningen föreslår moderniserad terminologi som anpassas till vad som tillämpas inom redovisningsområdet. Licenshavaren ska känna till förändringarna.

Konkurrensneutraliteten i skattereglerna för de olika tryggandeformerna

Utöver tryggandelagen har konkurrensneutraliteten i skattereglerna för de olika tryggandeformerna pensionsförsäkring, pensionsstiftelse och avsättning i balansräkning setts över. Utredningen föreslår en anpassning av regelverket utifrån gällande praxis, bl.a. avseende kompletteringsregeln i 28 kap 7 § inkomstskattelagen (1999:1229) (IL) och ändring av hur avdragsutrymmet bestäms i 28 kap 13§ IL. Vidare föreslås ändring av de kvalitativa reglerna som gäller för pensionsförsäkringar, så att det ska vara möjligt att göra uppehåll eller förlänga utbetalningstiden även efter att pensionsutbetalningen har påbörjats. Utredningen föreslår också uppluckring av flyttreglerna i syfte att undvika att skattereglerna förhindrar möjligheterna att flytta pensionssparande i de fall där flytträtt finns enligt avtal och ligger inom ramen för den civilrättsliga lagstiftningen. Licenshavaren ska känna till förändringarna.

Läsanvisning:

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/06/sou-201568/>

Insurance Distribution Directive (IDD)

IDD träder i kraft nationellt den 23 februari 2018 och är ett minimidirektiv. IDD kommer att ersätta EU direktiv 2009/92/EG om försäkringsförmedling, vilket införlivades i Sverige genom lagen om försäkringsförmedling (SFS 2005:405). IDD kommer att gälla *all* försäkringsdistribution, dvs. även försäkringsbolagsdistribution. Licenshavaren ska känna till innehållet i följande punkter:

Definitioner

Nytt tillägg gällande försäkringsdistribution, ”tillhandahålla information om försäkringsavtal på webbplatser om kunden kan ingå avtal”. En försäkringsdistributör är varje försäkringsförmedlare och försäkringsbolag.

Uppställda krav på organisationen

Krav på att anställda har god vandel och genomgår fortlöpande utbildning (minst 15 timmars utbildning per år). Kravet gäller relevanta personer i ledningen och alla andra som direkt deltar i försäkringsdistributionen. Krav på processer för kontroll och bedömning av kunskap och kompetens. Krav på nationella bestämmelser för att skydda kunder mot risken för att förmedlare inte överför premier eller ersättning m.m.

Informationskrav och uppföranderegler

Tydligare krav på att agera i kundens bästa intresse. Information ska ges om eventuella intressekonflikter och incitament i strid med kundens bästa intresse får inte förekomma.

Övrig information

Försäkringsförmedlare ska i god tid innan försäkringsavtal träffas lämna information, bl.a. gällande uppgift om att försäkringsförmedlaren företräder kunden eller agerar för försäkringsbolagets räkning.

Intressekonflikter och öppenhet

Försäkringsförmedlaren ska innan försäkringsavtal ingås informera om i fall denne delvis äger eller ägs av försäkringsbolag.

Rådgivning och normer för försäljning utan rådgivning

Innan försäkringsavtal träffas ska försäkringsdistributören, baserat på kundens uppgifter, specificera dennes krav och behov och ge objektiv information om försäkringen. Varje föreslaget avtal ska vara förenligt med kundens krav och behov. Om rådgivning ges ska kunden få en personlig rekommendation med förklaring till varför viss produkt bäst motsvarar dennes krav och behov. Uppgifterna ska anpassas till kunden och förslagen försäkringsprodukt. För skadeförsäkring gäller krav på standardiserat produktfaktblad som ska innehålla bland annat en sammanfattning av försäkringsskyddet.

Former för information

Huvudregeln är att all information till kunden ska ges på papper. Däremot får information lämnas på annat varaktigt medium om kunden får välja eller om det anses som lämpligt. På begäran av kunden ska ändå pappersexemplar lämnas till denne gratis.

Korsförsäljning

När försäkring säljs med en underordnad produkt eller tjänst (ej försäkring) ska information lämnas om delarna kan köpas separat, delarna beskrivas och uppgift om kostnader och avgifter ges för varje del. Om risker eller försäkringsskydd skiljer sig åt mellan delarna ska det beskrivas, och hur inbördes

samspel kan förändra risken eller skyddet. Om en försäkring är underordnad en vara/tjänst (ej försäkring) ska kunden erbjudas att köpa varan/tjänsten separat. Dock ej när försäkringen är underordnad investeringstjänst eller dito verksamhet, kreditavtal eller betalkonto.

Produkttillsyn och krav på styrning

Krav på att produktutvecklare har produktgodkännandeprocess (PGP), försäkringsprodukter ska godkännas innan de marknadsförs och säljs, liknande krav på distributörer.

Ytterligare krav på investment based insurance product (IBIP)

Det finns utökade krav som gäller för försäkringsdistribution av försäkringsbaserade investeringsprodukter, såsom att identifiera intressekonflikter och informera om eventuella intressekonflikter innan avtal ingås, att information om samtliga kostnader och avgifter ska tillhandahållas minst årligen, att provision inte får ha negativ inverkan på kunden. Medlemsstater får ha strängare krav. Kundupplysningar måste inhämtas. Bara för kunden lämpliga produkter får rekommenderas. Lämplighetsutlåtande ska ges, som huvudregel före avtal. Även utan rådgivning ska kunden varnas om en produkt inte antas passande.

Sanktioner

IDD innehåller omfattande sanktioner särskilt vid överträdelse av uppföranderegler.

Tjänstepension

Tjänstepensionen blir en allt viktigare del i den enskildes totala pension. Licenshavaren ska förstå en rad förutsättningar inom det komplexa tjänstepensionsområdet både avseende försäkringsförmedlarens rådgivning gentemot arbetsgivaren och försäkringsförmedlarens rådgivning gentemot den anställde och förstå vilka hinder som finns i att ge råd till både arbetsgivaren och den anställde.

Företagsrådgivning

Licenshavaren ska förstå följande avseende rådgivning beträffande en arbetsgivares pensionslösningar för sina anställda:

- Avgränsningar i uppdraget – avser det bara rådgivning till arbetsgivaren eller även rådgivning till anställda och i så fall vilka intressekonflikter uppdraget kan innebära.
- Om företaget är kollektivavtalsbundet ska samtliga pensionslösningar vara i enlighet med allmän pensionsplan och att andra råd ej kan ges.
- Att en försäkringsförmedlare endast kan ge råd om ett företags pensionspolicy – inte utforma den. Det måste företaget göra själv.
- Att en försäkringsförmedlare har ett omfattande informations- och dokumentationsansvar enligt lagen om försäkringsförmedling och vad som ska ingå i information och dokumentation.

Rådgivning till anställda

Licenshavaren ska förstå att det kan finnas betydande intressekonflikter vid rådgivning både till arbetsgivaren och de anställda och kunna hantera dessa. Intressekonflikterna består bl.a. i att arbetsgivaren vill ha så låg kostnad för pensionslösningen som möjligt medan den anställde vill ha så mycket pension som möjligt. Oftast erhåller försäkringsförmedlaren ersättning för sin rådgivning från försäkringsbolag och kapitalförvaltare i form av provision och kick-backs vilket påverkar den enskildes pensionsbehållning. Den anställde ska upplysas om detta förhållande och att arbetsgivaren i förekommande fall inte betalat försäkringsförmedlaren för att utföra rådgivningen gentemot de anställda.

Licenshavaren ska förstå vad som ska ingå i rådgivningen till den anställde:

- Varför rådgivningen bör vara heltäckande, dvs. avse ålderspension, efterlevandepension, dödsfallsskydd i övrigt, sjukpension, olycksfallsersättning, sjukvårdsförsäkring.
- Vikten av att kontrollera att förmånstagarförordnandena är relevanta så att försäkringsersättning utgår till rätt person vid dödsfall.
- Vid löneväxling ska den anställde informeras om för- och nackdelar med löneväxling.

Amorteringskrav

Finansinspektionens föreskrifter om amortering av bolån trädde i kraft den 1 juni 2016.

Bolån fyller en viktig funktion i ekonomin genom att göra det möjligt för hushåll att förvärva en bostad och att använda framtida inkomster för att betala för den. Därigenom slipper hushållen spara till hela utgiften för en bostad innan förvärvet kan ske. Men hushållens skuldsättning, som till största delen består av bolån, skapar även risker för den svenska samhällsekonomin. Internationella erfarenheter tyder på att hushåll med hög belåningsgrad är mer benägna att väsentligt ändra sitt konsumtionsbeteende vid ekonomiska störningar vilket i sin tur kan skapa och förstärka lågkonjunkturer. Det beror på att dessa hushåll kan vara känsliga för störningar, som till exempel högre räntor, bostadsprisfall eller inkomstbortfall.

Finansinspektionen bedömer därför att de makroekonomiska riskerna som är kopplade till hushållens skuldsättning för närvarande ökar. En ökad amortering av bolån säkerställer att dessa högt belånade hushåll på sikt minskar sin belåning. Därigenom minskar även riskerna.

Det är därför angeläget att säkerställa att bolån amorteras i lämplig takt och utsträckning. Den beslutade lagbestämmelsen föreskriver att bolåneföretagen ska tillämpa återbetalningsvillkor som är förenliga med en sund amorteringskultur och motverka alltför hög skuldsättning hos hushållen.

Licenshavaren ska förstå varför amorteringskravet finns och kunna tillämpa det och därmed förstå vilka lån som omfattas. Licenshavaren ska också förstå vilka möjligheter det finns att medge undantag från amorteringskravet om vissa särskilda skäl föreligger.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara begreppet amorteringsgrundande värde och reglerna kring detta samt veta hur man beräknar amorteringsgrundande skuld.

Vidare ska licenshavaren känna till vilka amorteringsregler som gäller vid byte av bank och för nyproducerade bostäder. Licenshavaren ska också förstå vilka lån som betraktas som nya enligt föreskrifterna.

Läsanvisning: Finansinspektionens föreskrifter om amortering av bolån (FI Dnr 14-16628) och besluts-PM

http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2016-amortering/foreskrifter-amorteringskrav.pdf

http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2016-amortering/besluts-PM-amorteringskrav.pdf

Nya regler för bolån

Med anledning av bolånedirektivet gäller fr.o.m. 1 januari 2017 nya regler för bolån och nya regler för näringsidkare som lämnar eller förmedlar bolån.

Denna kunskapsuppdatering fokuserar på de delar av lagen som tog slutlig form i ett relativt sent skede samt Finansinspektionens föreskrifter. Kunskapsuppdateringen ska bl.a. omfatta följande områden:

Definition av bostadskredit

- Licenshavaren ska förstå och kunna förklara vad en bostadskredit är och vilka kredittyper som vid sidan av överbrygningskredit kan vara undantagna från reglerna om bolån.

Bindande erbjudande av bolån

- Licenshavaren ska förstå och kunna förklara vad som gäller beträffande ränteändring under erbjudandetiden och därefter.
- Licenshavaren ska förstå vad förklaringskyldigheten avseende räntan innebär och vilken typ av bostadskrediter den omfattar.
- Licenshavaren ska förstå hur och i vilken omfattning information enligt de nya reglerna kan avropas och tillämpas för kreditavtal ingångna före lagens ikraftträdande.

Information om ränteändring

- Licenshavaren ska känna till hur information om ränteändring av bolån ska vara utformad.

Bolån i utländsk valuta

- Licenshavaren ska förstå och kunna förklara vilka arrangemang som kan tillämpas för att begränsa risken för valutakursförändringar samt när och hur låntagaren ska varnas för valutakursförändringar.

Värdering

- Licenshavaren ska känna till och förstå när värdering som sker inom kreditgivarens organisation kan uppfylla kravet på oberoende.

Finansinspektionens föreskrifter

- Licenshavaren ska känna till och i relevanta delar kunna tillämpa de föreskrifter som Finansinspektionen meddelat med anledning av de nya reglerna om bolån. I skrivande stund har förslag till föreskrifter avseende verksamhet med bostadskrediter lämnats innehållande föreskrifter och allmänna råd gällande bl.a. interna regler och riktlinjer för utlåning, värdering, rådgivning, ersättning samt kunskap och kompetens. Även föreskrifter och allmänna råd gällande krediter i konsumentförhållanden från Finansinspektionen respektive Konsumentverket ska uppdateras.

Läsanvisning: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2016/07/prop.-201516197/>
<http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/Forslag-nya-FFFS/Listan/Forslag-till-nya-regler-for-verksamhet-med-bostadskrediter/>

Etikfall ÅKU 2017

Ramona är privatrådgivare hos ett större värdepappersinstitut. På hennes avdelning arbetar ca tio personer med att lämna investeringsrådgivning. Rådgivarna sitter i ett kontorslandskap med egna avskärade utrymmen. En av institutets kunder är Astrid. Hon är drygt 80 år gammal och har varit kund hos institutet i många år. Hon har alltid haft god kontroll på sin ekonomi och har även länge varit en aktiv och engagerad placerare på aktiemarknaden. Hon har en värdepappersportfölj värd ca 5 mkr. Hon har dessutom en sommarstuga på Öland som är värd ca 3 mkr. Hon är änka sedan länge och har två vuxna barn, Maria och Anders. Maria är kund hos institutet men utnyttjar inte institutets rådgivningstjänster. Anders är inte kund hos institutet. De båda syskonen bor ofta med sina familjer i sommarstugan, som är något av släktens smultronställe.

Ramona är släkt på långt håll med Maria och Anders (s.k. brylling; Ramonas morfar var kusin med Marias och Anders farfar) men Ramona har aldrig haft någon kontakt med dem i släktsammanhang. Hon har inte träffat Astrid eller Anders. Ramona är dock något bekant med Maria då de har gått på samma kurs i måleri för ett tiotal år sedan. De har båda ett stort konstintresse och det händer då och då att de råkar på varandra på olika vernissager och utställningar. De umgås inte privat men Ramona hyser en stor respekt för Maria, som har en hög befattning i rättsväsendet och som Ramona uppfattar som mycket sympatisk, kompetent och hederlig. Ramona har inte träffat Anders men har hört Maria säga att han är ganska ”strulig och knepig”, en bild som även under årens lopp några gånger har förmedlats av andra i Ramonas bekantskapskrets. Vid ett tillfälle nyligen när Ramona råkade träffa Maria på en konstrunda nämnde Maria att Astrid börjar bli lite ”trött och långsam” och ”lynnig i humöret”. Maria undrade hur länge Astrid skulle orka sköta sommarstugan och om det inte var dags att den skulle ”skrivas över på barnen”. Maria antydde också att hon var orolig för att Anders, när Astrid någon gång så småningom skulle gå bort, skulle ta till ojusta metoder för att gynna sig själv och sin familj.

Vid ett tillfälle kort efter mötet med Maria överhörde Ramona ett samtal mellan Astrid och Ramonas kollega Henrik, som är kundansvarig för Astrid. Samtalet gav Ramona en dålig magkänsla och ett intryck av att Henrik i hög grad styr – genom ledande frågor och starka värdeord – Astrids investeringar. Genom kontakten med Maria har Ramona fått en känsla av att Astrid alltid har varit långsiktig och ganska försiktig i sina placeringar. Nu hörde Ramona att det talades om snabba affärer av mer kortsiktig och högriskkaraktär.

När Ramona något senare gick till avdelningens kopieringsapparat såg hon att Henrik hade glömt ett antal papper där, bl.a. dokumentationen kring de råd han lämnat till Astrid. Ramona råkade se att de råd som lämnats var tämligen offensiva och byggde på att kunden önskar att ta hög risk. De värdepapper som Henrik har rekommenderat var också de värdepapper som ger mest intäkter till institutet. Ramona reagerade över dessa råd, då det enligt Ramona fanns, utifrån Astrids omständigheter, andra värdepapper med liknande egenskaper som är billigare för kunderna. Bland de glömda papperna fanns även vissa kunduppgifter rörande Maria, som Henrik uppenbarligen hade tagit fram från bankens interna system. Han har även använt sig av institutets inloggning till Upplysningscentralen, UC, och tagit fram kreditupplysningar på Maria och Anders och på deras respektive. Här fanns även utkast på gåvobrev som utvisar att sommarstugan ska skänkas till Anders.

Några dagar senare hörde Ramona åter igen ett samtal mellan Henrik och Astrid. Samtalet förstärkte hennes intryck om att Astrid inte riktigt förstod vad som skedde och att Henrik drev på och styrde på ett olämpligt sätt, rörande såväl placeringarna som gåvan av sommarstugan.

Ramona tog upp saken med chefen för avdelningen, Anna. Anna verkade ta saken på allvar och sade att hon ska ta upp frågan med Henrik. Anna underströk dock att ärendet ska skötas inom avdelningen "eftersom det inte finns anledning att röra upp mer damm i onödan". På fråga från Ramona om Ramona själv kan, eller bör, informera compliance-avdelningen förklarade Anna att hon avråder från det. Hon sade att ärenden av denna typ kan "skapa irritation" hos vissa av de högre cheferna och att det knappast skulle gynna hennes och Annas karriärer. Hon nämnde i samband med detta att Ramona kanske borde byta plats i kontorslandskapet och sitta längre från Henrik. Eftersom detta skulle innebära att Ramona fick en klart sämre plats uppfattade Ramona detta lite grann som ett hot. Anna tog även upp frågan om Ramona kanske borde ta överta ansvaret som kundansvarig för Astrid. Ramona var preliminärt positiv till det men de bestämde sig för att fundera på saken. Ramona nämnde inte under samtalet att hon är släkt med Astrid och att hon ibland har viss kontakt med Maria. Anna kände heller inte till detta sedan tidigare.

Frågor att diskutera

- Är det bra att personal kan få information om andra kunder än sina egna, genom att överhöra kollegors samtal, få del av andras handlingar eller på annat sätt? Hur kan man förhindra att känslig information sprids på ett olämpligt sätt inom företaget?
- Har Henrik haft ett legitimt behov av att göra en kreditupplysning på Maria och Anders?
- Har Anna hanterat Ramonas information på ett korrekt sätt? Hur bör ett företag hantera de frågor som Ramona tog upp med Anna?
- Finns det något legalt hinder mot att Ramona blir kundansvarig för Astrid? Om inte, är det lämpligt?
- Hur bör man resonera kring etiska frågor när det inte finns någon konkret vägledning i instruktioner och riktlinjer m.m.?
- Anta att det uppdagas att institutet har agerat tveksamt ur ett etiskt perspektiv (exempelvis utifrån vad anges nedan under rubriken "Syftet med fallet"). Hur ska företaget förebygga sådana händelser och kontrollera att de inte inträffar på nytt?

Syftet med fallet

- En anställd ska endast ha tillgång till de uppgifter om kunder som den anställde behöver för att kunna utföra sitt arbete. Det är därför viktigt en anställda inte inhämtar eller sprider information utan att det finns ett verkligt behov som är relaterat till den anställdes arbetsuppgift. Detta gäller även uppgifter som finns i företagens egna system och i uppkopplingar mot olika externa register. Slagningar i sådana system får alltså inte ske slentrianmässigt eller av allmän nyfikenhet. Även i övrigt gäller det att sekretessbelagd information eller annan känslig information måste hanteras med varsamhet och omdöme, bl.a. genom att man håller god ordning på sin arbetsplats. Det kan vara svårt att skapa en arbetsplats som helt garanterar att personal inte ofrivilligt råkar få del av uppgifter om kollegornas kunder. Institutet har ett dock ett övergripande ansvar för att skapa fysiska miljöer och instruktioner som begränsar risken för att detta sker. Även de anställda bör reagera om arbetsmiljön är olämplig ur den aspekten eller om någon kollega slarvar med att skydda kunduppgifter. Om en anställd i sitt jobb ofrivilligt råkar få sådan information så gäller självklart samma sekretessregler som om den anställde fått informationen i samband med en egen arbetsuppgift. Om en anställd fått känslig information om en kund utanför sitt arbete gäller formellt inte den lagstadgade tystnadsplikten. Om detta inträffar bör dock den anställde likväl behandla informationen med omdöme och med respekt för kunden.

- Annas hantering av frågan kan ifrågasättas. Ramonas anmälan är relativt allvarlig och även om den till stor del verkar bygga på hennes magkänsla går det inte att avfärda anmälan som ogrundad. Seriösa anmälningar om eventuella oegentligheter måste hanteras på ett professionellt sätt och genom ändamålsenliga rutiner för intern rapportering och informationsspridning. Att det finns tydliga krav på företagen i dessa avseenden har blivit än mer tydligt genom de nya kraven på att instituten ska ha system och rutiner för så kallad whistleblowing. Kraven innebär att instituten ska ha särskilda system och rutiner för att omhänderta rapporter om eventuella missförhållanden från de anställda. De anställda ska bl.a. kunna rapportera om överträdelser internt genom en särskild, oberoende och självständig kanal. Den som rapporterar om missförhållanden får heller inte drabbas av repressalier eller diskriminering från arbetsgivarens sida. Anna gjorde därför fel när hon motverkade att Ramona kontaktade compliance och när hon hotade att flytta Ramonas arbetsplats. Rapporteringssystem ska vidare vara fristående och autonoma. Undersökningen av lämnade uppgifter ska ske på ett oberoende sätt, vilket innebär att det ska ske ett lämpligt urval av vilka personer som följer upp gjorda anmälningar. Liknande synsätt bör gälla när en anställd gör en anmälan direkt till sin närmaste chef. Om uppgifterna i anmälan kan vara relevanta även för andra personer, vilket ofta bör vara fallet vid allvarigare anmälningar, måste chefen tillse att uppgifterna lämnas vidare till dessa personer. Viktigare frågor där chefen har begränsade möjligheter att avgöra frågan själv på ett oberoende sätt bör också de lämnas vidare till andra oberoende personer för bedömning eller samråd. I enlighet med detta borde Anna i det aktuella fallet ha informerat andra berörda inom företaget, exempelvis complianceavdelningen.
- En anställd bör inte handlägga frågor i vilka den anställde eller anhörig till den anställde har ett personligt intresse*. Med personligt intresse avses inte bara ett eget ekonomiskt intresse utan det kan även handla om att ekonomiskt gynna en anhörig eller att för egen eller en anhörigs del vinna en icke-ekonomisk fördel. Samma synsätt bör gälla när det gäller vänner och bekanta, dvs. den anställde bör undvika att delta i transaktioner där det kan uppstå intressekonflikter rörande vänner eller bekantas ekonomi eller andra väsentliga förhållanden. Detsamma gäller om den anställde har engagerat sig starkt i en sakfråga som har en tydlig koppling till kunden, t.ex. om kunden företräder en organisation som propagerar starkt för en känslig fråga som berör den anställde och där den anställde har en motsatt uppfattning. Redan misstanken om att en anställd tar otillbörliga hänsyn gör att objektiviteten kan ifrågasättas, vilket kan riskera att skada förtroendet för den anställde och för företaget. Om det uppstår tvekan bör den anställde därför inte utföra uppdraget utan lämna över det till en kollega, dvs. en försiktighetsprincip gäller. I det aktuella fallet är Astrid och hennes barn ganska avlägsna släktingar till Ramona. Släktskapet i sig utgör sannolikt inte något hinder mot att Ramona är kundansvarig för Astrid. (De kan knappast betraktas som ”anhöriga” till Ramona.) Beträffande Ramonas bekantskap med Maria kan det ifrågasättas om den under normala förhållanden är så stark att den utgör ett hinder. I den aktuella situationen, i vilken det uppenbarligen verkar finnas en konflikt mellan Maria och Anders och där det uppstått viss misstanke om att Astrid inte har full kontroll på situationen, är det dock mindre lämpligt att Ramona är kundansvarig. Beträffande eventuella jävssituationer bör det även nämnas att en anställd har en skyldighet att informera arbetsgivaren om situationer som utgör, eller kan komma att utgöra, en intressekonflikt. I enlighet med detta borde Ramona ha nämnt för Anna att hon är bekant med Maria och att det i den uppkomna situationen kunde finnas en viss intressekonflikt eller risk för att omgivningen kan uppfatta det så.

- Beträffande måttstocken för god etik kan först konstateras det självklara att förhållandet att något är lagligt inte medför att agerandet även är etiskt godtagbart. Även om det finns interna instruktioner och riktlinjer på området kanske dessa inte ger tillräcklig vägledning. För att bedöma om uppträdandet i en enskild situation uppfyller de krav som ställs på professionalism och en hög etisk standard bör den anställde ställa sig själv följande fråga om en tänkt åtgärd: ”Kan jag ge en ärlig och fullständig beskrivning av åtgärden för mina överordnade, för mina kunder, för massmedia och se det omskrivet i morgon”. Om svaret på denna fråga ger anledning till tveksamhet bör saken tas upp med närmaste chef eller compliance-funktionen. Det finns i sådant fall också anledning att avstå från åtgärden.*
- När det gäller kontroll och uppföljning, ur ett etiskt perspektiv, av företagets agerande kan visst konkret beteende kontrolleras, inte minst med stöd av internrevision och compliance. Det är emellertid givet att det inte går att kontrollera alla situationer där etiska frågor uppstår och det kan också vara svårt att med närmare precision mäta om ett visst agerande uppfyller den höga etiska standard man bör kunna kräva av en anställd i ett företag under Finansinspektionens tillsyn. Förutom uppföljning och kontroll ska företagets policys och riktlinjer vara väl kända för personalen och vara levande dokument. Företagen måste därför försäkra sig om att de anställda fortlöpande får information och utbildning rörande etiska frågor.** Interna diskussioner med etiska implikationer bör uppmuntras. Även i resonemang kring företagets värdegrund och varumärke bör etiskt uppträdande vara en viktig del. Det är här viktigt att företagets ledning inte sätter god etik i ett motsatsförhållande till företagets vinstintressen; en god etik bör oftast också vara en god affärsidé och om etiken ändå skulle riskera minska företagets vinstförmåga måste de anställda känna ett tydligt stöd i att god etik alltid har företräde. Styrelsen, företagets ledning och högre chefer ska föregå med gott exempel och deras handlande ska präglas av hög etisk standard. På sådant sätt kan förtroendet för företaget upprätthållas och ledningen ge de riktiga signalerna till de anställda. Om det brister i det avseendet kan det sända signal om att företaget kan ta lätt på etiska frågor.

**Detta framgår bland annat av Svenska Fondhandlareföreningens vägledning till etiska riktlinjer i värdepappersinstitut.*

***Detta framgår bland annat av Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 1998:22) om riktlinjer för hantering av etiska frågor hos institut som står under inspektionens tillsyn.*

Läsanvisningar:

Otillåtna slagningar - SwedSecs disciplinnämnds beslut 2015:22, 2016:06

Intressekonflikter, jäv – SwedSecs disciplinnämnds beslut 2012:09, 2013:02, 2013:13, 2015:05, 2015:16, 2016:20

<http://www.swedsec.se/disciplinarenden/swedsecs-vaegledning-foer-anmaelan-av-regeloevertraedelser/>

<http://www.swedsec.se/?cID=101&y=2016>